

Toespraak Alexandra Tan (VCL) | 2007

Nationale Herdenking
15 augustus 1945

Ik heb twee verschillende verhalen van de Tweede Wereldoorlog meegekregen. De ene van mijn Nederlandse grootouders en de ander van mijn Chinese grootouders. Het zijn verhalen over één oorlog die zich in twee totaal verschillende werelden afspeelde. De ene in het door Duitsers bezette Nederland, waarin mijn grootvader de arts van het dorp was en de mensen probeerde te helpen ondanks de tegenwerkende Duitsers.

Het ander een veel ingetogener verhaal en met lang niet zoveel detail verteld als het verhaal van mijn Nederlandse grootvader. Het verhaal speelt zich af in het door Japanners bezette Nederlands-Indië. Het zit niet vol met heldendaden, want zelden durfde men verzet te plegen tegen de genadeloze Japanners. En er is weinig detail, omdat mijn grootouders al hun hele leven die tijd proberen te vergeten.

Jarenlang werd er niet gesproken over de Japanse bezetting in Nederlands-Indië, regeringen wilden er niet over praten en slachtoffers konden er niet over praten. Het heeft jaren geduurd voor men in Nederland beseftte dat de Tweede Wereldoorlog minstens zo erg was in Nederlands-Indië als in Nederland zelf. Een geschiedenisdocent op mijn school zegt vaak dat geschiedenis een verplicht vak zou moeten zijn. Want alleen door je eigen geschiedenis te begrijpen, kom je verder in het leven. Daarom wil ik u nu vertellen over de Chinezen in Nederlands-Indië tijdens de bezetting.

Mijn vaders familie woonde tijdens de Japanse bezetting in Nederlands-Indië en juist over deze peranakan-Chinezen hoort men weinig. Misschien is dat, omdat ze zowel tijdens de oorlog als na de oorlog niet werden geaccepteerd door de inheemse bevolking. Vaak werden ze de 'Joden van Azië' genoemd. Want, net zoals de Joden, mochten deze Chinezen geen land bezitten en ook geen machtsposities bezetten, dus gingen ze de handel in en waren hier erg succesvol. De Chinezen kregen een voorkeurspositie van de Nederlanders. Men vond de Chinezen hardwerkend, slim en trouw aan de Nederlandse heerschappij. Hierdoor werden ze door de Japanners tijdens de bezetting gezien als aanhangers van het Nederlandse regime en dus hun vijanden.

Gelukkig wist het grootste gedeelte van de peranakan-Chinezen tijdens de oorlog buiten de kampen te blijven. Vooral door zo onopvallend mogelijk te blijven en zo min mogelijk de woede van de Japanners op hun nek te halen. Wat mijn grootmoeder vroeger vertelde over de Japanse bezetting was niet veel. Er gebeurden ook niet veel bijzondere dingen. Men kwam normaal niet in verzet en gevechten tussen de geallieerden en de Japanners bleven in Nederlands-Indië uit.

Maar wat men in die periode als normaal beschouwde was afschuwelijk. Denkt u maar eens aan de mensen in de kampen die systematisch ondervoed werden, de troostmeisjes die zogenaamd vrijwillig de Japanse soldaten 'troosten' en de vele miljoenen dwangarbeiders.

Mijn vaders familie was een familie van vooraanstaande Chinezen die meerdere Kapiteins der Chinezen had voortgebracht. De Kapitein der Chinezen is de leider van de Chinese bevolkingsgroep in een bepaald gebied, dit was vooral een eretitel. Dit betekende niet dat zij alles konden maken. Mijn overgrootvader kreeg dezelfde straf als ieder ander toen hij Radio Oranje luisterde; hij werd tot zijn hoofd ingegraven in het zand en moest een dag zo in de brandende zon blijven zitten. Hij kon niks doen om zichzelf te beschermen en kon bijvoorbeeld beesten zoals schorpioenen niet afweren.

Hierna heeft mijn overgrootvader niet meer geprobeerd tegen het gezag van de Japanners in te gaan. Toch deden niet alle Chinezen dat en was er ook Chinees verzet tegen de Japanners. Op Java en Sumatra had het leger de macht en hier was men af en toe nog wel redelijk. De bevolking op deze twee eilanden moest ook te vriend gehouden worden, want de handel die hier gedreven werd, was zeer belangrijk voor de oorlogvoering van Japan.

Op de andere eilanden waren de bezetters een stuk wreder, hier had de marine het voor het zeggen. Verzet werd gruwelijk gestraft. Twee Chinese jongens die in West-Kalimantan woonden, werden verdacht van het luisteren naar buitenlandse radiostations. Eerst werden zij gemarteld om een bekentenis eruit te krijgen, vervolgens werden zij onthoofd. Dit gebeurde een dag na de capitulatie van Japan.

Tot de Tweede Wereldoorlog leefden de bevolkingsgroepen altijd erg gescheiden van elkaar. Maar toen men een gezamenlijke vijand kreeg, Japan, begon men samen te werken. Iedereen was gelijk in de strijd tegen de Japanners. Op West-Borneo werkten ook alle bevolkingsgroepen samen en dit is één van de weinige plekken waar het verzet nooit gebroken is. Herdenken is belangrijk, door oorlogen te herdenken, durven de slachtoffers erover te praten en zo die periode te verwerken. Maar ook voor mensen van mijn leeftijd is herdenken belangrijk. Wij leren wat voor een materiële, maar vooral geestelijke schade een oorlog toebrengt. Wij kunnen de slachtoffers van niet alleen de Tweede Wereldoorlog, maar van alle oorlogen de grootste eer bewijzen door ervoor te zorgen dat er geen volgende komt.